

Борба за целовитост острва

У одсуству политичког решења за проблем Кипра, мисија UNIFICYP више од четири деценије надгледа линије прекида ватре на острву, одржава тампон-зоне, предузима хуманитарне активности и помаже мисији генералног секретара. У међувремену, Република Кипар је 2004. године примљена у Европску унију са целокупном територијом, а трећина острва која је под контролом кипарских Турака, Република Северни Кипар, под ембаргом је међународне заједнице.

Генерални секретар Уједињених нација Бан Ки Мун именовao је недавно Американку Лизу Батенхајм за свог специјалног представника и највишег званичника УН на Кипру, изражавајући наду да ће у њеном мандату светска организација успети у својим настојањима да преговорима постигне решење за поновно уједињење тог острва. Али, уместо атмосфере дијалога која се очекује после вишедеценијских преговора, у први план избијају међусобне оптужбе сукобљених страна за њихову опструкцију.

Најзначајнији покушај да се пронађе свеобухватно решење кипарског проблема у протеклом периоду покренут је под покровитељством Уједињених нација у септембру 2008. године. Крајњи циљ разговора којем се тежило, којег су подржале обе стране, а Савет безбедности УН потврдио, био је такозвана бизоналност, двокомунална федерација са политичком једнакошћу и једнаким међународним субјективитетом.

У одсуству политичког решења за проблем Кипра, мандат UNIFICYP је периодично продужаван. На крају сваког шестомесечног мандата, у извештају генералног секретара Савету безбедности, наводи се да је у светлу ситуације на терену и политичких дешавања, присуство снага и даље неопходно у помагању одржавања мира на острву али и у стварању оптималних услова за живот.

Тензије две заједнице

Република Кипар, острвска земља у Средоземљу, удаљена 113 километра јужно од турске и око 120 километра западно од сиријске обале, независност је стекла у августу 1960. године. Чланство у Ује-

дињеним нацијама уследило је само месец дана касније. Уставом, који је ступио на снагу на дан независности, требало је да се успостави равнотежа интереса грчких и турских заједница на Кипру. Да би осигурале такву атмосферу, Кипар, Грчка, Турска и Велика Британија, под чијом влашћу је острво било до стицања независности, потписале су споразум којим се гарантује поштовање основних одредби Устава, територијалног интегритета и суверенитета на Кипру.

Међутим, од самог почетка јављале су се потешкоће у примени уставних одредби, а нагомилане тензије између две заједнице резултирале су избијањем насиља на острву крајем 1963. године. Неколико дана касније, Савет безбедности састао се са циљем да размотри приговор Кипра који је оптуживао Турску за мешање у унутрашње послове и агресију. Турска је, са друге стране, одбацивала оптужбе за агресију, наводећи да лидери грчке заједнице на Кипру више од две године покушавају да пониште права припадника заједнице кипарских Турака.

У фебруару 1964. године, након што су сви покушаји да се обнови мир на острву пропали, представници Велике Британије и Кипра захтевали су хитну акцију у Савету безбедности Уједињених нација, па је Савет, месец дана касније, једногласно усвојио Резолуцију 186, којим се препоручује оснивање Мировне мисије Уједињених нација на Кипру UNIFICYP, која је оперативно основана 27. марта 1964. године.

Мандат UNIFICYP је првобитно дефинисан као „тежња ка очувању међународног мира и безбедности, улагања напора како би се спречило понављање борби и, по потреби, допринос одржавању и успостављању права и реда, са циљем повратка на нормалне услове“. Тај мандат, усвојен у атмосфери сукоба између грчких и турских заједница на Кипру 1964. године, Савет безбедности је у више наврата продужавао.

Подела острва

Сценарио који је уследио деценију касније у великој мери је одредио судбину острва и његових житеља. Као одговор на војни пуч који су кипарски Грци, уз подршку грчких власти извели 1963. године, Турска је војном инвазијом заузела северни део острва. Кипар је тако подељен од 20. јула 1974. на јужни део који припада кипарским Грцима и међународно је признат, и северни део где су кипарски Турци 1983. године

Мировни напори

Током деведесетих интензивирани су напори који су довели до истицања битних елемената свеопштег споразума. Тенденције ка проналажењу решења пренеле су се и у деценију која је за нама, али безуспешно, јер представници сукобљених страна нису били у стању да постигну споразум, без помоћи треће стране.

Чинило се да ће преговори две стране у априлу 2004. године бити успешно окончани, када је на столу био план бившег генералног секретара УН Кофија Анана. Међутим, кипарски Турци су на референдуму прихватили Ананов план, док су га кипарски Грци одбили. Упркос томе што не контролише трећину острва која је под контролом кипарских Турака и под ембаргом међународне заједнице, у мају те године Република Кипар постала је део европске породице са целокупном територијом.

једнострано прогласили Турску Републику Северни Кипар, коју је признала само Турска.

Савет безбедности је тада позвао на прекид ватре и поставио основе за преговоре између Грчке, Турске и Велике Британије. Де факто прекид ватре ступио је на снагу 16. августа 1974. године. У светлу новонасталих околности Савет безбедности усвојио је низ резолуција које су утицале на функционисање UNIFICYP, а које су захтевале од снага обављање додатних функција, нарочито оних у вези са прекидом ватре. Након успостављања примирја, UNIFICYP је извршио инспекцију распореда Националне гарде Кипра и снага заједнице кипарских Турака, али и турских снага, као и линију прекид ватре. Том приликом установљена је и тампон-зона између подручја под контролом непријатељских снага.

Линија прекида ватре продужена је на око 180 километара дуж острва. Тампон-зона између редова варира у ширини мање од 20 метара на око 7 километара, а покрива око 3 одсто острва, простирући се дуж неких од највреднијих пољопривредног земљишта. Стриктно придржавање војног статуса као у тампон-зони постало је витални елемент у спречавању обнављања непријатељстава. Патролирало се из ваздуха, возилима, а део осматрања обављао се и пешке. Задатак снага знатно је отежало одсуство формалног споразума о прекиду ватре, због чега се UNIFICYP суочавао се са стотинама инцидената сваке године. Најозбиљнији инциденти јављали су се у областима где су линије ватре биле у непосредној близини, нарочито у Никозији и на пространим пашњацима.

Мирно – без мира

Током година, структура, снага, али и концепт операција UNIFICYP су више пута су ревидиране и прилагођаване имајући у обзир дешавања на терену. Снаге су наставиле да истражују и реагују на сва кршења прекида ватре и војног статуса кво. Мировњаци су дејствовали у зависности од природе инцидента. Осим тога, задатак снага Уједињених нација на Кипру је да сачувају интегритет тампон-зоне од неовлашћеног

Бројке

У априлу 2010. године, мисија на Кипру бројала је укупно 925 припадника у униформи, од чега су 68 припадници полицијских снага, а остало су војници, међународно особље мисије и локално особље. На том острву живи 77 одсто Грка, Турака је 18 одсто, а пет одсто становника чине остале етничке групе. Готово сви, и Турци и Грци, живе на свом делу острва, уз случајне изузетке. Тако око пола процента Грка живи у Северном Кипру и то на полуострву Карпас. Са друге стране, нешто више од 1,3 одсто Турака живи у јужном делу.

уласка или недозвољених активности цивила, али и да организују чишћење минских поља у тампон-зони.

Поред осигуравања закона и реда у тампон-зони, помоћи у истрагама и хуманитарним активностима, једна значајна функција поверена UNIFICYP је да у највећој мери подстакне наставак нормалног живота Кипрана у тампон-зони. То се првенствено односи на олакшавање пољопривредних радова, помоћи о питањима везаним за снабдевање електричном енергијом и водом преко линије, пружање хитне медицинске помоћи, доношење поште и порука Црвеног крста преко линије раздвајања. Према оценама Савета безбедности, сукобљене стране, током последњих година, показале су уздржаност и задовољавајућу сарадњу са снагама UNIFICYP, које одржавају блиску сарадњу са кипарском полицијом и полицијом кипарских Турака о комуналним питањима.

Од догађаја из 1974, ситуација на Кипру остала је мирна, иако повремено има тензија. Обе стране углавном поштују прекид ватре и војни статус кво. Али, како је генерални секретар више пута поновио, иако је мирно не би требало занемарити чињеницу да постоји само прекид ватре на Кипру, а не мир. Савет безбедности је у више наврата истицао да статус кво није прихватљив избор. ■

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΕΙΣΟΔΟΣ
ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ
NO ENTRY
AREA OCCUPIED BY TURKISH TROOPS

80